

деленных международными соглашениями. Сосредотачивается внимание на том, что правовая охрана научных открытий в Украине должна осуществляться путем: государственной регистрации научных открытий; выдачи диплома государственного образца на научные открытия; признание и закрепление прав и льгот за авторами научных открытий. Делается вывод, что сейчас является необходимым разработка и принятие закона, который предусматривал бы основные вопросы совершенствования охраны прав на научное открытие: совершенствование процедуры экспертизы учреждениями Национальной академии наук Украины, прежде всего улучшения процедуры проверки доказательств его достоверности; более детальное регламентирование регистрации приобретения прав собственности на научное открытие; совершенствования процедуры выдачи диплома на научное открытие и т.п.

Ключевые слова: научное открытие, ученый, научно-технический прогресс, патент, интеллектуальная собственность, научно-техническая экспертиза, государственная регистрация.

Summary

Goncharova A., Motryuk A. Issues for protection of scientific discovery in a scientific and technical progress in Ukraine.

In this paper the views of scientists analyzed the scientific literature and regulatory sources in the field of intellectual property, develop proposals to improve the existing legislation in the field of protection of the right to scientific discovery. It is noted that the authors of scientific discovery can only be individuals, irrespective of their age and capacity, as well as foreign citizens and persons without citizenship under certain conditions defined by international agreements. Focuses attention on the fact that the legal protection of scientific discoveries in Ukraine should be implemented by: state registration of scientific discoveries, the issuance of a state diploma for scientific discovery, recognition and securing the rights and privileges of authors of scientific discoveries. The conclusion that is now necessary to develop and adopt a law that would provide for the basic issues of improving the protection of the scientific discovery: Improving expert institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine, primarily to improve its procedures for checking the reliability of the evidence, more detailed regulation of registration of acquisition of ownership scientific discovery, improve procedures for issuing diplomas for scientific discovery, etc.

Key words: scientific discovery, scientist, scientific – technical progress, patent, intellectual property, scientific and technical expertise, state registration.

Отримано 19.02.2013

УДК 347.949

Я. М. САДИКОВА

*Яна Михайлівна Садикова, старший викладач
Сумської філії Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ВИНА В ПРЕДМЕТІ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

При розгляді справ про застосування заходів цивільно-правової відповідальності у разі порушення авторських та (або) суміжних прав мають бути розглянуті всі обставини, яким законом надано значущості. Відповідно до ст. 1166 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) наявність чи відсутність вини особи, яка спричинила шкоду, впливає на можливість притягнення її до цивільно-правової відповідальності.

Специфіка форм відшкодування шкоди в авторському праві та нечіткість положень законодавства щодо врахування вини, її форми та інших суб'єктивних ознак правопорушення визначають актуальність дослідження вини в предметі доказування у справах про захист авторських та суміжних прав.

Проблема вини стала об'єктом уваги більшості вчених, науковий інтерес яких знаходиться в площині цивільно-правової відповідальності. Зокрема, ці питання висвітлюються в роботах О. С. Іоффе, С. С. Алексеева, Є. А. Флейшиц, О. А. Красавчикова, С. Н. Братуся, Я. М. Шевченко, Д. М. Кархалева, А. І. Загорулько та багатьох інших. Мають місце спеціальні дослідження проблем вини в цивільному праві (Г. К. Матвеев, В. Д. Примак та інші).

Мета даної статті полягає у виявленні особливостей встановлення вини як обставини предмета доказування у справах про захист авторських та суміжних прав.

Для досягнення означеної мети поставлено такі завдання: з'ясувати місце та розуміння вини у предметі доказування у справах про захист авторських та суміжних прав; уточнити, чи буде необхідним встановлення форми вини у справах про стягнення компенсації за порушення авторських та суміжних прав, а також виявлення обставин, які можуть мати доказове значення для встановлення вини у справах про захист авторських та суміжних прав.

Вина є суб'єктивним елементом складу цивільного правопорушення¹ і, як визначається в літературі, являє собою психологічне відношення особи до своєї протиправної поведінки і її результатів². Наявність вини – конструктивна (основна) ознака будь-якого правопорушення³ і як така має входити до предмета доказування у складі правопорушення.

Традиційно вважається, що в цивільному праві діє презумпція вини, функція якої полягає в якомога доцільнішому розподілі між сторонами обов'язків з доказування певних фактів⁴. Вважаємо, що наявність матеріально-правової презумпції не виключає презюмований факт з предмета доказування. Сторона, на яку презумпцією було покладено тягар доказування відсутності (наявності) факту, може доказувати і доказати відсутність (наявність) презюмованого факту. Суд виходячи з принципу диспозитивності має покласти в основу рішення презюмований факт, якщо презумпцію не спростовано в процесі розгляду справи.

З аналізу норм ЦК України, Закону України «Про авторське право та суміжні права» доходимо висновку, що вина входить до предмета доказування у складі правопорушення не лише у справах про стягнення збитків чи моральної шкоди, але й у справах про стягнення компенсації. Про це свідчить та обставина, що розмір компенсації ставиться в залежність від вини (ч. 2 ст. 432 ЦК України).

При визначенні розміру компенсації відповідно до ЦК України та Закону України «Про авторське право та суміжні права» судами мають бути враховані: вина особи; обсяг порушення; наміри відповідача та інші істотні обставини. Питанню щодо визначення розміру компенсації присвячено п. 42 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» від 4 червня 2010 року № 5. Як зазначається у ній, істотними обставинами при визначенні розміру компенсації є факт порушення майнових прав та яке саме порушення допущено; об'єктивні критерії, що можуть свідчити про орієнтовний розмір шкоди, завданої неправомірним кожним окремим використанням об'єкта авторського права і (або) суміжних прав; тривалість та обсяг порушень (одноразове чи багаторазове використання спірних об'єктів); розмір доходу, отриманий унаслідок правопорушення; кількість осіб, право яких порушено; наміри відповідача; можливість відновлення попереднього стану та необхідні для цього зусилля тощо (п. 42)⁵.

У разі заявлення вимоги про стягнення компенсації замість відшкодування для обрахування її розміру має враховуватися вина та наміри відповідача. Судова практика поняття «наміри відповідача» тлумачить як мету використання твору чи об'єкта суміжних прав. Так, Солом'янський районний суд м. Києва, визначаючи розмір компенсації, врахував, що мистецький альбом був виданий зі шляхетними намірами – метою пропаганди культурної спадщини, до якої належить і постать художниці, та без настання будь-яких негативних наслідків для позивачки. Доходу від розповсюдження альбому відповідач не отримував⁶. Натомість, у літературі доводиться, що наміри мають тлумачитися як «умисел». Так, В. Д. Примак зазначає, що намір у його «чистому вигляді», наявність протиправної мети щодо порушення чужого суб'єктивного цивільного права або приписів законодавства характеризують лише прямий умисел⁷.

Вважаємо, що у справах про стягнення компенсації замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта авторського чи суміжних прав може йтися не лише про умисел, а й інші форми вини. При цьому дослідження потребує форма вини, яка в даному разі виступатиме одним із мірил цивільно-правової відповідальності, хоча за загальним правилом вина в цивільних правовідносинах, у тому числі й деліктних, не є мірою відповідальності⁸.

В. Д. Примак вказує, що закріплення вини зобов'язаної особи як мірила визначення обсягу її обов'язку з компенсації майнових чи немайнових втрат, що їх зазнав інший суб'єкт прав, обумовлене особливостями відносин з приводу захисту права інтелектуальної власності, які характеризуються надзвичайною складністю доказування розміру матеріальних втрат потерпілого та істотними труднощами у розмежуванні завданої йому майнової й моральної шкоди⁹. Таке «перетворення вини на засіб визначення конкретних меж обов'язку боржника має розглядатися не стільки як виняток щодо звичайного формату функціонування відповідного принципу цивільно-правової відповідальності, а, передусім, як свідчення багатогранності можливостей вини – як правового засобу, здатного, серед іншого, сприяти ефективній реалізації компенсаційної функції цивільної відповідальності»¹⁰.

В. Д. Ларічев та Ю. В. Трунцевській пропонують брати до уваги такі обставини, що характеризують форму вини при визначенні розміру компенсації при розгляді справ стосовно аудіовізуальних творів: порушник був уведений в оману щодо особистості справжнього правовласника (підтвердженням цього можуть бути договори з особами, які заявили себе в якості правовласників, але не є такими насправді); порушник намагався розшукати правовласника (підтвердженням можуть слугувати екземпляри повідомлень у ЗМІ, копії запитів, направлених в організації колективного управління правами та іншим користувачам тощо); позивач ігнорував підписання договору, а порушник не мав можливості зупинити підготовку використання об'єкта виключних прав, наприклад, в силу зобов'язань, прийнятих за договорами з іншими правовласниками тощо. Тобто, на думку авторів, суд повинен враховувати, які дії вчиняв порушник щодо врегулювання конфліктної ситуації: чи визнав він факт порушення і чи хотів заглибити провину, наприклад, запропонувавши відшкодувати хоча б якісь збитки, або він продовжував виготовляти і продавати контрафактні тиражі, отримуючи незаконні доходи¹¹.

Проаналізувавши судову практику розгляду справ, які виникають з авторських правовідносин, слід вказати, що під час визначення наявності вини відповідача та її форми судами враховуються обставини щодо вжиття заходів з усунення допущеного порушення. Так, Шевченківським районним судом м. Києва було встановлено, що позивач вжив заходів самозахисту, оприлюднив інформацію про порушення його авторських прав в газеті «Юр. Газета» та на веб-сайті газети «Юридическая практика», а у матеріалах справи відсутні докази того, що відповідачі вжили певних заходів для добровільного припинення порушення авторських прав позивача¹².

Окремої уваги заслуговує вина в предметі доказування у справах про застосування заходів цивільно-правової відповідальності за розміщення творів у мережі Інтернет без дозволу автора чи іншого правоволодільца. У постанові Пленуму Верховного Суду України вказано, що розміщення творів у мережі Інтернет у вигляді, доступному для публічного використання, є поданням творів до загального відома публіки таким чином,

що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором відповідно до п. 9 частини третьої ст. 15 Закону України «Про авторське право та суміжні права», тобто таке розміщення є правомірним лише з дозволу автора чи іншої особи, яка має авторське право. При вирішенні спорів про розміщення творів в мережі Інтернет суд повинен установити, чи перебуває веб-сайт та розміщена на ньому інформація в розпорядженні особи, якій пред'явлено позовні вимоги, а також чим підтверджується факт порушення нею авторського права (п. 31).

Вважаємо, що застосування словосполучення «факт порушення нею авторського права» в даному разі є дещо невиправданим. За логікою Верховного Суду України при вирішенні спорів про розміщення творів у мережі Інтернет суд повинен установити, по-перше, чи перебуває веб-сайт та розміщена на ньому інформація в розпорядженні особи, якій пред'явлено позовні вимоги, по-друге, чи розміщено об'єкт авторського права саме на цьому веб-сайті і, по-третє, факт розміщення об'єкта авторського права саме особою, у розпорядженні якої знаходиться веб-сайт та розміщена на ньому інформація. Такий підхід, на нашу думку, призводить до невиправданого розширення предмета доказування у таких справах, оскільки якщо веб-сайт знаходиться у розпорядженні особи, то й відповідальність за порушення авторських та (або) суміжних прав має нести ця особа. Встановлення тих обставин, що веб-сайт є в розпорядженні відповідача та на веб-сайті розміщено твір, права на який належать позивачеві або особі, яку він представляє, має кваліфікуватися судом як порушення авторських прав відповідачем.

Цікавим є досвід Російської Федерації з цього питання. Вищим Арбітражним Судом РФ було висловлено позицію з приводу притягнення до відповідальності хостинг-провайдерів. Так, у постанові Президіуму Вищого Арбітражного Суду від 1 листопада 2011 р. зазначено, що з питання залучення до відповідальності хостинг-провайдера судам належить оцінювати і враховувати ступінь залучення провайдера в процес передачі, зберігання і обробки інформації, можливість контролювати і змінювати її зміст; чи отримав провайдер прибуток від діяльності, пов'язаної з використанням виключних прав інших суб'єктів, що її здійснювали особи, які користуються послугами цього провайдера; дії провайдера з видалення, блокування спірного контенту або доступу порушника до сайту при отриманні повідомлення правовласника про факт порушення виключних прав, а також у разі іншої можливості дізнатися (в тому числі з широкого обговорення у засобах масової інформації) про використання його інтернет-ресурсу з порушенням виключних прав інших осіб¹³.

Як вбачається, коло обставин, які має врахувати суд при розгляді справи, в більшу міру стосуються дослідження наявності вини провайдера в тому, що порушення авторських чи суміжних прав стало можливим і продовжує існувати. Російська практика не йде шляхом встановлення, що розміщення об'єкта авторського чи суміжного права було здійснено саме діями відповідача.

Суб'єктивна сторона правопорушення в теорії права розглядається через вину, мотив та мету. Однак мотив і мета традиційно не розглядаються в складі цивільного правопорушення. Натомість, О. О. Красавчиков писав, що хоча сам по собі мотив вчинення тих чи інших юридичних дій не є юридичним фактом, але правильне його встановлення значною мірою сприяє з'ясуванню реальних взаємовідносин між сторонами, допомагає суду в оцінці доказів, що, в свою чергу, прямо відображається в обґрунтованості судового рішення¹⁴. У авторському праві мотив і мета мають враховуватися при обрахуванні розміру компенсації відповідно до ст. 52 Закону України «Про авторське право та суміжні права». Так, Печерським районним судом м. Києва при обрахуванні розміру компенсації було враховано, що книжки ТОВ «Казка» були видані із добрими намірами для дітей, як ефективний засіб виховання дітей...¹⁵.

Під час вирішення конфліктних ситуацій у судовому порядку провідну роль відіграє мета, з якою твір або його частину було використано¹⁶. З аналізу судової практики розмір компенсації за порушення авторського права здебільшого ставиться в залежність від мотивів вчинення діяння. Так, у справі, що розглядалася Печерським районним судом м. Києва, було ухвалено рішення про стягнення компенсації в розмірі двадцяти мінімальних заробітних плат, зважаючи на те, що відповідачем не було отримано доходу від використання твору, а також на те, що відбулось лише три сеанси показу фільму. Зазначений позивачем розмір грошової компенсації судом було визнано необґрунтованим¹⁷. Відсутність корисливих мотивів використання об'єкта авторського права та незначні обсяги використання значним чином вплинули на визначення розміру компенсації у справі.

Отже, для встановлення вини особи у справах про порушення авторських та (або) суміжних прав слід встановити, чи знала особа про те, що вона порушує суб'єктивні права осіб, та які дії були вчинені нею щодо припинення порушення й ліквідації наслідків вчиненого порушення з моменту, коли особа дізналася або могла дізнатися про порушення нею авторських та (або) суміжних прав інших осіб.

У справах про застосування заходів цивільно-правової відповідальності за розміщення творів у мережі Інтернет без дозволу автора чи іншого праволодильця для встановлення вини особи, якій пред'явлено позовні вимоги, суд повинен установити, чи перебуває веб-сайт та розміщена на ньому інформація в її розпорядженні, а також які заходи були здійснені особою після того, як вона дізналася або могла дізнатися про порушення авторських та (або) суміжних прав інших осіб шляхом розміщення на сайті копій творів та (або) об'єктів суміжних прав. А за таких умов, зважаючи на зарубіжний досвід розгляду та вирішення таких справ, пропонуємо викласти п. 31 Постанови Пленуму ВСУ в такій редакції: «При вирішенні спорів про розміщення творів в мережі Інтернет суд повинен установити факт розміщення на веб-сайті об'єкта авторського права та чи перебуває веб-сайт та розміщена на ньому інформація в розпорядженні особи, якій пред'явлено позовні вимоги. Суд при визначенні вини особи, якій пред'явлено позовні вимоги, має врахувати дії особи, в розпорядженні якої перебуває сайт, з видалення, блокування спірного контенту або доступу порушника до сайту при отриманні повідомлення правовласника чи іншої можливості дізнатися про факт порушення авторських чи суміжних прав».

Істотними обставинами, що можуть впливати на розмір компенсації у справах про захист авторських та (або) суміжних прав, мають визнаватися форма вини, мета та мотиви вчинення порушення авторських та (або) суміжних прав.

Підбиваючи підсумки, слід вказати на перспективність досліджень предмета доказування, особливості його формування в окремих категоріях справ про захист авторських та суміжних прав.

¹ *Матвеев Г. К.* Вина в советском гражданском праве [Текст] / Г. К. Матвеев ; отв. ред. К. П. Николаев. – К. : Изд-во Киев. ун-та, 1955. – С. 23.

² *Васильев С. В.* Доказування та докази по справах про відшкодування шкоди, завданої особі [Текст] : навч. посібн. / С. В. Васильев. – Х. : Факт, 2000. – С. 44.

³ *Кожевников С. Н.* Правовое поведение и правонарушение: сущность и содержание [Текст] : учебно-методическое пособие / С. Н. Кожевников. – 2-е изд., испр. и доп. – Н. Новгород : Издательство «Общество «Интелсервис», 2002. – С. 42

⁴ *Кройтор В. А., Слипенченко А. И.* Некоторые процессуальные особенности судебного доказывания и судебных доказательств по делам о возмещении морального (неимущественного) вреда [Текст] / В. А. Кройтор, А. И. Слипенченко // Современное состояние исследования неимущественных правоотношений в науке гражданского права: Сборник тезисов научных докладов и сообщений круглого стола / Под науч. ред. В. А. Кройтора и С. А. Слипенченко. – Х.: ХНУВД, 2012. – С. 31.

⁵ Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 04.06.10. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0005700-10&pr=>

⁶ Справа № 2-71/11 Солом'янського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/15587276>

⁷ *Примак В. Д.* Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика) [Текст] / В. Д. Примак. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 328.

⁸ *Загорулько А. І.* Зобов'язання, що виникають унаслідок заподіяння шкоди [Текст] / А. І. Загорулько, В. А. Кройтор, О. А. Загорулько. – Х. : Видавництво університету внутрішніх справ, 2000. – С. 16.

⁹ *Примак В. Д.* Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика) [Текст] / В. Д. Примак. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 120.

¹⁰ Там само. – С. 120–121.

¹¹ *Ларичев В. Д., Трунцевский Ю. В.* Защита авторского и смежных прав в аудиовизуальной сфере: Уголовно-правовой и криминологический аспекты [Текст] : науч.-практич. пособие / В. Д. Ларичев, Ю. В. Трунцевский. – М. : Дело, 2004. – С. 194–195.

¹² Справа № 2-9112/11 Шевченківського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/24028046>

¹³ Постановление Президиума Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации № 6672/11 от 1 ноября 2011 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: http://kad.arbitr.ru/PdfDocument/e08c51bd-34ee-474f-a0e3-1f5c160ba0e6/A40-75669-2008_20111101_Reshenija%20i%20postanovlenija.pdf

¹⁴ *Красавчиков О. А.* Юридические факты в советском гражданском праве [Текст] / О. А. Красавчиков. – М. : Государственное издательство юридической литературы, 1958. – С. 15.

¹⁵ Справа № 2-37/12 Печерського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25811969>

¹⁶ *Афанасьєва К. О.* Захист інтелектуальної власності в шоу-бізнесі [Текст] : навч. посіб. / К. О. Афанасьєва – К. : ВАІТЕ, 2009. – С. 120.

¹⁷ Справа № 2-219/11 Подільського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/14395528>

Резюме

Садикова Я. М. Вина в предметі доказування у справах про захист авторських та суміжних прав.

У статті досліджуються особливості встановлення вини як обставини предмету доказування у справах про захист авторських та суміжних прав. Автор дійшов висновку, що вина входить до предмету доказування у складі правопорушення не лише у справах про стягнення збитків чи моральної шкоди, але й у справах про стягнення компенсації за неправомірне використання об'єкту авторського та (або) суміжних прав.

Пропонуємо викласти п. 31 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» в такій редакції: «При вирішенні спорів про розміщення творів в мережі Інтернет суд повинен установити факт розміщення на веб-сайті об'єкту авторського права та чи перебуває веб-сайт та розміщена на ньому інформація в розпорядженні особи, якій пред'явлено позовні вимоги. Суд при визначенні вини особи, якій пред'явлено позовні вимоги, має врахувати дії особи, в розпорядженні якої перебуває сайт, з видалення, блокування спірного контенту або доступу порушника до сайту при отриманні повідомлення правласника чи іншої можливості дізнатися про факт порушення авторських чи суміжних прав».

Ключові слова: вина, предмет доказування, порушення авторських та суміжних прав.

Резюме

Садикова Я. М. Вина в предмете доказывания по делам о защите авторских и смежных прав.

В статье исследуются особенности установления вины как обстоятельства предмета доказывания по делам о защите авторских и смежных прав. Автор пришел к выводу, что вина входит в предмет доказывания в составе правонарушения не только по делам о взыскании убытков или морального вреда, но и в делах о взыскании компенсации за неправомерное использование объекта авторского и (или) смежных прав.

Автор предлагает изложить п. 31 Постановления Пленума Верховного Суда Украины «О применении судами норм законодательства в делах о защите авторского права и смежных прав» в следующей редакции: «При разрешении споров о размеще-

нии произведений в сети Интернет суд должен установить факт размещения на сайте объекта авторского права и находится ли сайт и размещенная на нем информация в распоряжении лица, которой предъявлены искивые требования. Суд при определении вины лица, которому предъявлены искивые требования, должен учесть действия лица, в распоряжении которой находится сайт, по удалению, блокировке спорного контента или доступа нарушителя к сайту при получении сообщения правообладателя или иной возможности узнать о факте нарушения авторских или смежных прав».

Ключевые слова: вина, предмет доказывания, нарушение авторских и смежных прав.

Summary

Sadykova Y. The guilt as fact in issue in the processes about copyright infringement.

The characteristics of fault as the circumstances of the subject of proof in cases about protection of copyright and related right investigate in the article. The author concluded that the fault is the fact at issue in the offense, not only for the recovery of damages or moral harm, but also in cases of recovery of compensation for wrongful use of copyright and (or) related rights.

Author invited to present § 31 Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine “On the application of the legislation by the courts in cases of protection of copyright and related rights” as follows: “When the resolution of disputes on the placement of products on the Internet the court must establish the fact of posting on the site object of copyright law and whether the site and placed on the information available to a person charged with a claim. Court in determining the guilt of the person who filed the claim, must take into account the actions of the person in possession of the site, removal, blocking questionable content or access the offender the site owner if you receive a opportunity to know the fact of infringement of copyright or related rights”.

Key words: the guilt, fact in issue, copyright infringement.

Отримано 11.01.2013

УДК 347.24

О. М. СЛОБОДЯН

Олена Миколаївна Слободян, аспірант Хмельницького університету управління та права

ОСОБЛИВОСТІ ПАТЕНТУВАННЯ БІОТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИНАХОДІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПАТЕНТНОМУ ВІДОМСТВІ

Патентна система покликана забезпечити захист наукових досягнень у різних сферах технології з метою подальшого розвитку промисловості. Проте біотехнології та генетична інженерія, що з'явилися в 70-х рр. минулого століття, розширили межі існуючої патентної системи. Як наслідок, промисловість, що інвестує величезні суми коштів у розробку даних технологій, почала вимагати внесення відповідних змін у патентну систему.

Сучасні біотехнології піддали сумніву основні принципи патентоздатності та зумовили виникнення багатьох етичних і моральних проблем стосовно патентування усього живого. Було зроблено декілька спроб, у тому числі неоднозначних, для заснування належної правової системи з метою захисту біотехнологічних винаходів, особливо винаходів у сфері молекулярної біології. Різні країни запропонували різноманітні вирішення, які вплинули на розвиток патентної практики.

Мета даної статті полягає в аналізі поточної практики Європейського патентного відомства (далі – ЄПВ) стосовно розгляду патентних заявок та видачі патентів у сфері біотехнології. ЄПВ є однією із найбільших організацій інтелектуальної власності в Європі та фактично у всьому світі, що забезпечує надійний і економічно ефективний захист патентів, що базується на єдиних стандартах у країнах-учасниках.

Сучасна європейська система видачі патентів зародилася в 1973 р., коли була схвалена Європейська патентна конвенція (далі – ЄПК). Початкова її версія була частково змінена та доповнена, але основні принципи залишилися незмінними. На сьогодні можна захистити винахід шляхом подання єдиної європейської патентної заявки до ЄПВ в 32 європейських країнах-членах ЄПК. Після видачі європейський патент трансформується в групу незалежних національних патентів, які з урахуванням положень ЄПК визначають сферу дії виданого патенту на підставі національного законодавства та юридичної практики¹.

Відповідно до ЄПК істотними критеріями патентоздатності є новизна, винахідницький рівень та промислова придатність, що є загальноприйнятим у всьому світі.

Згідно зі ст. 54 ЄПК винахід вважається новим, якщо він не належить до рівня техніки. Рівень техніки включає все, що стало загальнодоступним шляхом письмового або усного опису, використання або з допомогою іншого способу до дати подання заявки на європейський патент². Інколи складно вирішити, чи є винахід новим, особливо коли він стосується речовини, що знаходиться в природному стані. На думку ЄПВ, така речовина може вважатися новою, якщо вона була вперше ізольована і про існування якої раніше не було відомо. Те ж саме стосується і мікроорганізмів. Послідовність ДНК, хоча вона розташована у відомій бібліотеці генів, не вважається новою, поки спеціальні гібридаційні зони, необхідні для її ізоляції та характеристики, є відомими (Т 301/87 і Т 412/93)³. У випадку, коли винахід є частково відомим, розкриття відомого рівня техніки